Dr. Pittayawat Pantasri¹

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์ ดังนี้ 1) เพื่อศึกษาการประดิษฐ์ซอบังของชาวบ้านบ่อแก้ว ตำบลบ่อแก้ว อำเภอนาคู จังหวัดกาฬสินธุ์ 2) เพื่อศึกษาการบรรเลงซอบังของชาวบ้านบ่อแก้ว ตำบลบ่อแก้ว อำเภอนาคู จังหวัดกาฬสินธุ์ 3) เพื่อศึกษาบทบาทซอบังของชาวบ้านบ่อแก้ว ตำบลบ่อแก้ว อำเภอนาคู จังหวัดกาฬสินธุ์ ประชากรที่ศึกษาได้แก่ประชากรที่อาศัยในหมู่บ้านบ่อแก้ว ตำบลบ่อแก้ว อำเภอนาคู จังหวัดกาฬสินธุ์ ผู้วิจัยได้เลือกกลุ่มตัวอย่างแบบเจาะจง โดยใช้เครื่องมือประกอบด้วยแบบสำรวจ แบบสัมภาษณ์ แบบสังเกต และแนวทางการสนทนากลุ่ม ผลการวิจัยมีดังนี้ วัสดุและอุปกรณ์การประดิษฐ์ซอบังของชาวบ้านบ่อแก้วประกอบด้วยไม้ไผ่ ไม้ดี ไม้ดีไส ไม้ดีเจาะ เหล็กซี่ สายเบรกรถจักรยาน สายเอ็นไนลอน สายพลาสติก และยางไม้ตันชาด โดยมีขั้นตอนและวิธีการประดิษฐ์ซอบังที่สำคัญคือการเลือกไม้ไผ่ การวัดระยะความยาวของซอบังไม้ไผ่ การไสเปลือกไม้ไผ่ให้มีความบางตามต้องการ การขึ้นสายซอบังไม้ไผ่ การเจาะช่องขยายเสียงและการประดิษฐ์คันชัก ในด้านระบบเสียงซอบังของชาวบ้านบ่อแก้วพบว่าเสียงหลักที่ใช้ในการบรรเลงบทเพลงอยู่ 6 เสียง คือ F[#]A[#]BC[#]EF[#] ซึ่งเป็นระบบเสียงห้าเสียง (Pentatonic Scale) โดยอยู่ในโครงสร้างของบันไดเสียง F[#] Minor Pentatonic Scale การบรรเลงจะสีทั้งสองสายพร้อมกัน

¹ Lecturer in Fine Arts Program in Music, Faculty of Humanities and Social Sciences, Mahasarakham Rajabhat University.

โดยสายที่หนึ่งเป็นสายบรรเลงทำนอง ส่วนสายที่สองเป็นสายเสียงประสานยีน (Drone) โดยมีทำนองเพลงที่บรรเลงคือสายล่องขวง สายลำภูไท สายลำไห้พร สายเดินดง และสายสุดสะแนน ส่วนบทบาทของขบั้งของชาวบ้านบ่อแก้วที่พบคือบทบาทของขบั้งในบริบทเฉพาะกลุ่มบุคคลในชุมชน และบทบาทของขบั้งในบริบทเชิงพิธีกรรมในชุมชน

คำสำคัญ: ขบั้ง, การสืบทอด, การประดิษฐ์, การบรรเลง, กาฬสินธุ์

Abstract

The unique construction process and cultural role played by a traditional musical instrument called the Saw-Bang are the subjects of this study. The Saw-Bang is a fiddle like instrument typically found in villages of Northeast Thailand. This report focuses on villagers in Borekaw Sub District, Nakhu District, in Kalasin Province and discusses the production process and materials they use in the creation of the Saw-Bang. Also presented are observations on how the production process influences the melody of the instrument, when played by different local villagers, and the overall cultural role of the Saw-Bang. The population in the study consisted of villagers selected by purposive sampling in Borekaw Sub District, Nakhu District, Kalasin Province. The research instruments were a survey form, an interview form, observation form, and group conversation. The results of the study show that the materials used in the production process of the Saw-Bang are a bamboo stick, steel knife, shaver, wood piercer, brake cable, nylon cable, plastic cable, and the gum from local trees called "Sard". The crucial steps in the production process are selection of bamboo stick, measurement of the stick, shaving, line setting, piercing of an amplifier slot, and making of the bows. With respect to musicology, the pentatonic scale is used including F[#], A[#], BC[#], EF[#]. The scale is in the structure of the F[#] minor pentatonic scale.

Two lines of the instrument are played harmonically; one line serves as a rhythm maker, and the other a drone. The instrument is normally used when singing traditional songs such as Lai-longkuang, Lai-lumphuthai, Lai-lumhaipon, Lai-derndong, and lai-soodsanan. Lastly, a study of Saw-Bang's social role found that both individual and community ceremonial roles are related to the instrument.

Keywords: Saw-Bang, Traditional musical instruments, Fiddles, Kalasin

บทนำ

ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ หรือภาคอีสานของไทย ถือเป็นแหล่งวัฒนธรรมที่สำคัญแห่งหนึ่งของไทยในสมัยโบราณอาจกล่าวได้ว่าภาคอีสานเป็นดินแดนที่อยู่อาศัยของกลุ่มชนชาวพื้นเมืองหลายกลุ่มชน ที่ได้อพยพผสมปะปนกันกับชาวพื้นเมืองเดิม โดยการนำเอาศิลปวัฒนธรรมรวมทั้งการขับร้อง ดนตรี และการละเล่นต่างๆ ผสมผสานกันมาตั้งแต่สมัยอาณาจักรล้านนาและล้านช้าง (บุญเลิศ จันทร. 2531: 10) ในด้านของดนตรีและการละเล่นหรือการขับร้องต่างๆ ในภาคอีสานจึงมีการแสดง ดนตรี การขับร้องที่แตกต่างไปจากภาคกลาง ซึ่งอาจกล่าวได้ว่าวัฒนธรรมดนตรี และการละเล่นในภาคอีสานมี 2 ลักษณะ คือ การละเล่นดนตรีพื้นบ้านแบบไทยลาว และการละเล่นดนตรีพื้นบ้านแบบไทยเขมร โดยวัฒนธรรมดนตรีกลุ่มอีสานเหนือ เป็นวัฒนธรรมดนตรีที่อยู่บริเวณที่ราบสูงมีภูเขาทางด้านใต้และทางด้านตะวันตกไปจรดกับลำน้ำโขงตอนเหนือ ทางตะวันออกมีเทือกเขาภูพานกั้นแบ่งบริเวณนี้ออกเป็นที่ราบตอนบนที่เรียกว่า แอ่งสกลนคร ได้แก่ จังหวัดกาฬสินธุ์ ขอนแก่น ชัยภูมิ นครพนม หนองคาย อุดรธานี มหาสารคาม ร้อยเอ็ด เลย มุกดาหาร ยโสธร และอุบลราชธานี ส่วนภาษาที่ใช้ส่วนใหญ่ใช้ภาษาไทยอีสานหรือภาษาลาว เพราะคนกลุ่มนี้สืบทอดวัฒนธรรมมาจากกลุ่มแม่น้ำโขงโดยบรรพบุรุษจะอพยพมาจากดินแดนล้านช้าง ซึ่งอยู่ทางฝั่งซ้ายของแม่น้ำโขงเข้ามาตั้งภูมิลำเนาในภาคอีสานตั้งแต่สมัยรัตนโกสินทร์ กลุ่มชนส่วนใหญ่ในภาคอีสานนี้เรียกทั่วไปว่ากลุ่มชนไทยลาว และยังมีกลุ่มชนบางส่วนอาศัยอยู่โดยทั่วไปได้แก่ ผู้ไท แสก ย้อ ไส้ โย้ย ข่า เป็นต้น (ธวัช ปุณโณทก. 2524 : 11-14)

ในจำนวนกลุ่มชนที่อาศัยในภาคอีสานนี้กลุ่มผู้ไท หรือ ภูไท เป็นกลุ่มชนที่มีวัฒนธรรมการดนตรีที่น่าสนใจเป็นอย่างยิ่ง เจริญชัย ชนโพธิ์จัน (2529: 3) ได้กล่าวว่าชาวผู้ไทมีชีวิตความเป็นอยู่อย่างเดียวกันกับชาวชนบททั่วไปของอีสาน คือมีอาชีพทำนา ทำไร่ ทำสวน เลี้ยงสัตว์ ปลูกฝ้าย ปลูกหม่อน เลี้ยงไหม ทอผ้า ทำเครื่องนุ่งห่ม และเครื่องใช้สอยในครัวเรือนเอง เช่น กระบอกน้ำเต้า กลองข้าว ตะกร้าเชี่ยนหมาก กระหยัง กระบอกเหล็กไฟ และฝักมีด เป็นต้น และมีเครื่องดนตรีมากมายหลายอย่าง ซึ่งล้วนแล้วแต่เป็นเครื่องดนตรีเก่าแก่ทั้งสิ้น เครื่องดนตรีเหล่านี้หากจะแบ่งประเภทตามลักษณะการแบ่งเครื่องดนตรีของไทยก็จะแบ่งได้ดังนี้

1. เครื่องตี ได้แก่ กระจับปี และโกย
2. เครื่องสี ได้แก่ ซอ
3. เครื่องตี ได้แก่ ฆ้อง กลองแขก กลองแต้ กลองตุ้ม กลองกระเบื่อง กลองทาง ฆ้องกับกับ สิ่ง และแสง
4. เครื่องเป่า ได้แก่ ปี่ แคน และโหวด

ในจำนวนเครื่องดนตรีของชาวภูไทนี้ เครื่องดนตรีประเภทเครื่องสีชนิดหนึ่งที่เราเรียกว่า ซอไม้ไผ่หรือซอบัง หรือนักวิชาการบางแห่งก็เรียกว่า ซอผู้ไท เป็นเครื่องดนตรีที่มีความน่าสนใจเป็นอย่างยิ่งเนื่องจากเป็นเครื่องดนตรีประเภทเครื่องสี หรือที่เรียกว่าซอที่ทำจากไม้ไผ่ทั้งปี่ล้อง แตกต่างจากลักษณะโดยทั่วไปกับซอในท้องถิ่นภาคอีสาน และซอของไทยในภูมิภาคอื่นๆ นอกจากนี้การขึ้นสายเทียบเสียงและวิธีการบรรเลงก็มีความแตกต่างกับซอชนิดอื่นๆ โดยทั่วไป ในสภาพการณ์ปัจจุบันวัฒนธรรมการประดิษฐ์และบรรเลงซอบังอยู่ในขั้นวิกฤติ เนื่องจากไม่มีผู้สืบทอดวัฒนธรรมการดนตรีแขนงนี้ มีเพียงผู้สูงอายุจำนวนน้อยเท่านั้นที่ทราบและมีประสบการณ์ในการประดิษฐ์และบรรเลงซอบัง ซึ่งก็เป็นสถานการณ์ที่รอวันวัฒนธรรมการดนตรีชนิดนี้จะหายไป ดังนั้นผู้วิจัยจึงสนใจที่จะศึกษาการสืบทอดวัฒนธรรมการประดิษฐ์และการบรรเลงซอบังของชาวบ้านบ่อแก้ว ตำบลบ่อแก้ว อำเภอนาคู จังหวัดกาฬสินธุ์ ซึ่งเป็นพื้นที่ที่มีผู้ที่มีประสบการณ์ในการประดิษฐ์และการบรรเลงซอบังอยู่ในปัจจุบัน

วัตถุประสงค์การวิจัย

1. เพื่อศึกษาการประดิษฐ์ซอบังของชาวบ้านบ่อแก้ว ตำบลบ่อแก้ว อำเภอนาคู จังหวัดกาฬสินธุ์

2. เพื่อศึกษาการบรรเลงซอบังของชาวบ้านบ่อแก้ว ตำบลบ่อแก้ว อำเภอนาคู จังหวัดกาฬสินธุ์
3. เพื่อศึกษาบทบาทของซอบังของชาวบ้านบ่อแก้ว ตำบลบ่อแก้ว อำเภอนาคู จังหวัดกาฬสินธุ์

วิธีดำเนินการวิจัย

1. วิจัยใช้การวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) โดยการใช้การเก็บรวบรวมข้อมูลจากเอกสาร (Document) และข้อมูลภาคสนาม (Field Data) เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยได้แก่ แบบสำรวจ (Basic Survey) แบบสัมภาษณ์ที่มีโครงสร้างและไม่มีโครงสร้าง (Structured Interview and Unstructured Interview) แบบสังเกต (Observation) และแนวทางการสนทนากลุ่ม (Focused Group Guideline)
2. ประชากรและกลุ่มตัวอย่างผู้วิจัยได้เลือกกลุ่มตัวอย่างแบบเจาะจง (Purposive Sampling) คือชาวบ้านบ่อแก้ว ตำบลบ่อแก้ว อำเภอนาคู จังหวัดกาฬสินธุ์ ที่ยังประดิษฐ์ซอบังไม่ไผ่ ได้แก่ นายไสว ภูผาศรี
3. วิธีการเก็บรวบรวมข้อมูล ใช้การเก็บรวบรวมข้อมูลจากเอกสารและการเก็บข้อมูลจากภาคสนาม
4. การจัดกระทำและวิเคราะห์ข้อมูลคือ การจัดกระทำข้อมูลที่เก็บรวบรวมได้การตรวจสอบข้อมูลแบบสามเส้า (Triangulation) และการวิเคราะห์ข้อมูลโดยการจำแนกประเภทข้อมูล (Typological Analysis) และการสร้างข้อสรุปแบบอุปนัย (Analytic Induction)
5. การนำเสนอผลการวิเคราะห์ข้อมูลตามความมุ่งหมายของการวิจัยด้วยวิธีการพรรณนาวิเคราะห์ (Descriptive Analysis)

ผลการศึกษา

ประวัตินายไสว ภูผาศรี

ชื่อ นายไสว ภูผาศรี เกิดปีพุทธศักราช 2481 ปัจจุบันอายุ 76 ปี ภูมิลำเนา ปัจจุบัน บ้านเลขที่ 140 หมู่ที่ 1 ตำบลบ่อแก้ว อำเภอนาคู จังหวัดกาฬสินธุ์ บิดาชื่อ นายสอน ภูผาศรี (ถึงแก่กรรม) มารดาชื่อ นางเสียน ภูผาศรี (ถึงแก่กรรม) มีพี่น้องร่วมบิดามารดา 4 คน คือ

1. นายสุตใจ ภูผาศรี (ยังมีชีวิตอยู่)
2. นายไสว ภูผาศรี (ผู้ให้ข้อมูล)
3. นางสุพรรณ เขตบ้าน (ยังมีชีวิตอยู่)
4. นางลี ภูผาศรี (ถึงแก่กรรม)

นายไสว ภูผาศรี สมรสกับนางซ้อน ภูผาศรี (ถึงแก่กรรม) มีบุตรธิดา 4 คน คือ

1. นายเลื่อม ภูผาศรี ประกอบอาชีพเกษตรกร
2. นางสาว ภูผาศรี ประกอบอาชีพเกษตรกร
3. นายกู้เกียรติ ภูผาศรี รับราชการตำรวจ
4. นายพชร ภูผาศรี ประกอบอาชีพเกษตรกร

นายไสว ภูผาศรี จบการศึกษาชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 พื้นเพเดิมเป็นชาวบ้านม่วงกุล ตำบลบ่อแก้ว อำเภอนาคู เนื่องจากบิดาได้ไปแต่งงานและย้ายไปอยู่บ้านภรรยาที่บ้านม่วงกุล (บิดาเป็นชาวบ้านบ่อแก้ว) นายไสว ภูผาศรี เริ่มหัดเล่นเครื่องดนตรีตอนอายุประมาณ 12 ปี โดยได้ฝึกหัดการสีซอจากพ่อสาย (ไม่ทราบนามสกุล) ซึ่งเป็นผู้พิการทางสายตา (ตาบอด) และเดินทางไป-มาระหว่างบ้านม่วงกุล และบ้านภูแล่นช้าง อำเภอนาคู จังหวัดกาฬสินธุ์ นอกจากนี้ก็ยังได้ฝึกตีดพิน และเป่าแคนจากคนในหมู่บ้าน และหมู่บ้านใกล้เคียงจนสามารถบรรเลงได้เป็นอย่างดีและเป็นที่ยอมรับของคนในชุมชน ต่อมาได้ย้ายกลับมาอยู่บ้านบ่อแก้ว ตำบลบ่อแก้ว อำเภอนาคู ซึ่งเป็นบ้านเดิมของบิดา และบิดาได้มอบที่ดินให้จึงได้ย้ายมาประกอบอาชีพเกษตรกรที่บ้านบ่อแก้ว จนถึงปัจจุบัน

นายไสว ภูผาศรี ได้ฝึกหัดการประดิษฐ์ซอบังไม้นี้มาจากนายไพร ไชยบุตร ชาวบ้านม่วงกุล ที่เป็นคนแรกที่ทำซอบังไม้นี้เลียนแบบของพ่อสาย แต่นายไพร ไชยบุตรก็ไม่ได้มีความชำนาญในการสีซอบังไม้นี้เหมือนพ่อสาย นายไสว ภูผาศรี จึงขอซื้อซอที่นายไพรได้ประดิษฐ์ขึ้นในราคา 6 บาท พร้อมทั้งสอบถามวิธีการประดิษฐ์ซอบังไม้นี้จากนายไพร ไชยบุตร และนำความรู้ที่ได้มาทดลองประดิษฐ์ซอบังไม้นี้ของตนเอง และฝึกฝนการสีซอมาจนถึงปัจจุบัน

ตอนที่ 1. การประดิษฐ์ข้อบังคับของชาวบ้านบ่อแก้ว ตำบลบ่อแก้ว อำเภอนาคู จังหวัด กาฬสินธุ์

1.1 วัสดุและอุปกรณ์การประดิษฐ์ข้อบังคับ

1.1.1 ไม้ไผ่เป็นไม้ไผ่ที่ชาวบ้านเรียกว่า “ไม้ไผ่บ้าน” เป็นไม้ไผ่ขนาดใหญ่ ลำต้นมีเส้นผ่าศูนย์กลางประมาณ 6-15 เซนติเมตรปล้องยาวประมาณ 20-30 เซนติเมตร

1.1.2 มีดโต้หรือมีดตัดเป็นมีดขนาดใหญ่ ยาวประมาณ 60 เซนติเมตร หัวตัด สันหนาประมาณ 1 เซนติเมตร ใช้ฟัน ตัด เจียนไม้ไผ่ และใช้ในการขึ้นรูปข้อบังคับไม้ไผ่

1.1.3 มีดไสเป็นมีดโต้ หรือมีดตัด ขนาดเล็ก ยาวประมาณ 40 เซนติเมตร หัวตัด สันหนาประมาณ 0.5 เซนติเมตร ใช้ในการไสเนื้อไม้ไผ่ให้มีลักษณะบางลงตามขนาดที่ต้องการ

1.1.4 มีดเจาะเป็นมีดสั้น ขนาดเล็ก ยาวประมาณ 20 เซนติเมตร ปลายแหลม สันหนาประมาณ 0.3 เซนติเมตร ใช้ในการเจาะเนื้อไม้ไผ่ให้มีลักษณะรูปร่างและขนาดตามที่ต้องการ

1.1.5 เหล็กซี่คือเหล็กเส้นกลม ความยาวประมาณ 40 เซนติเมตร เส้นผ่านศูนย์กลางประมาณ 1 เซนติเมตร โดยนำเหล็กซี่นี้ไปเผาไฟแล้วจึงนำมาเจาะลงบนไม้ไผ่ตามจุดที่ต้องการ

1.1.6 สายเบรกรถจักรยาน เป็นสายลวดสลิงโลหะที่ในเบรกรถจักรยาน ใช้ในการประดิษฐ์สายของข้อบังคับไม้ไผ่

1.1.7 สายเอ็นไนลอนเป็นสายเอ็นขนาดเล็ก ขนาดหน้าตัดของสายเอ็นประมาณ 0.30 มิลลิเมตร จะใช้สายเอ็นแทนเส้นทางม้าในการประดิษฐ์คันชักข้อบังคับไม้ไผ่

1.1.8 สายพลาสติก เป็นสายพลาสติกรัดกล่องโดยทั่วไป ลักษณะเป็นแผ่นแบน กว้างประมาณ 1.5 เซนติเมตร สายพลาสติกจะใช้เป็นสายรัดสายขอ

1.1.9 ยางไม้ต้นชาดหรือ ต้นยางเหียงเมื่อแห้งจะมีลักษณะเป็นสีขาวและแข็ง จะนำมาผูกกับเส้นเอ็นไนลอนที่ใช้ทำคันชักข้อบังคับไม้ไผ่ เพื่อให้เส้นเอ็นมีความยืดเมื่อสัมผัสกับสายของข้อบังคับไม้ไผ่

1.2 ขั้นตอนและวิธีการประดิษฐ์ข้อบั้ง

1.2.1 การเลือกไม้ไผ่จะเลือกไม้ไผ่ที่มีอายุประมาณ 2 ปี ขึ้นไป ทั้งที่ต้องไม่ใช่ไม้ไผ่ที่อ่อนหรือแก่เกินไปเพราะจะส่งผลต่อเสียงและลักษณะของข้อบั้งไม้ไผ่ กล่าวคือ ถ้าหากเป็นไม้ที่อ่อนเกินไปเนื้อไม้จะไม่อยู่ตัวเมื่อนำไปทำขอจะทำให้ตัวขอหรือปล้องของไม้ไผ่ที่จะต้องขูดออกให้มีลักษณะบางนั้นยุบตัวลงหรือฉีกขาดได้ ส่วนหากเป็นไม้ไผ่ที่แก่เกินไปจะทำให้เสียงที่แน่น ลึก ไม่กังวาน

1.2.2 การตัดไม้ไผ่จะตัดและนำไม้ไผ่ลงมาตัดกึ่งด้านข้างออก หลังจากนั้นก็จะตัดไม้ไผ่โดยให้ปล้องไม้ไผ่อยู่ตรงกึ่งกลางหนึ่งปล้อง ซึ่งจะต้องเหลือเนื้อไม้ทางด้านต้นของลำไม้ไผ่ให้ห่างจากลำปล้องไม้ไผ่ประมาณ 20 เซนติเมตร และตัดทางด้านปลายของลำไม้ไผ่ให้เหลือเนื้อไม้ห่างจากลำปล้องไม้ไผ่ประมาณ 10 เซนติเมตร

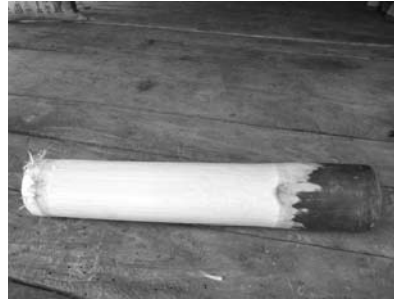
1.2.3 การวัดระยะความยาวของข้อบั้งไม้ไผ่จะใช้ไม้วัดความกว้างของกระบอกไม้ไผ่ทางส่วนท้ายของตัวข้อบั้งไม้ไผ่ได้ระยะเท่าใดก็จะนำไปหาบวกระยะความยาวของปล้องไม้ไผ่ในอัตราส่วน 1 : 6 แต่ห้ามให้น้อยกว่า 1 : 5

1.2.4 การขึ้นรูปข้อบั้งไม้ไผ่ จะใช้มีดโต้ฉากเปลือกไม้ไผ่ออกให้รอบกระบอกไม้ไผ่ โดยการฉากต้องระมัดระวังไม่ให้คมมีดทะลุเข้าไปจนถึงรูกระบอกไม้ไผ่ ซึ่งจะทำให้เกิดความเสียหายแก่ตัวขอและไม่สามารถใช้งานได้ เพราะฉะนั้นจึงต้องทำด้วยความระมัดระวังค่อยๆ ฉากเนื้อไม้ไผ่ออกทีละน้อย

1.2.5 การไสเปลือกไม้ไผ่เมื่อฉากเปลือกไม้ไผ่เพื่อขึ้นรูปข้อบั้งไม้ไผ่ได้ความบางของเนื้อไม้ระดับหนึ่ง ก็จะใช้มีดไสค่อยๆ ไสเปลือกไม้ไผ่ออกให้บางเพื่อให้บริการสัมผัสเตือนของเสียงให้ดีที่สุด

ภาพประกอบ 1 การตัดไม้ไผ่และวัดระยะความยาวของกระบอกไม้ไผ่

ภาพประกอบ 2 การขึ้นรูปและไสเปลือกไม้ไผ่

1.2.6 การเจาะรูลูกบิดสายและรูร้อยสายใช้เหล็กซีที่เผาไฟจนร้อนแดง เจาะรูลูกบิดบริเวณเหนือปล้องไม้ไผ่ทางด้านบนของตัวขอ โดยเจาะรูลูกบิดที่หนึ่งด้านบนของตัวขอจนทะลุเนื้อไม้ไผ่ทั้งสองด้าน และเจาะรูลูกบิดที่สองให้ทะลุเนื้อไม้ไผ่ทั้งสองด้านเช่นกัน โดยรูลูกบิดทั้งสองรูนี้ให้มีลักษณะไขว้กัน หลังจากนั้นใช้เหล็กซีที่เผาไฟจนร้อนแดงเจาะรูร้อยสายทางด้านท้ายของขอบังไม้ไผ่ ซึ่งวิธีการเจาะรูร้อยสายนี้ผู้เจาะจะต้องเล็งตำแหน่งของรูที่เจาะให้อยู่กึ่งกลางระหว่างปลายลูกบิดทั้งสองข้าง เพื่อให้เกิดความสมดุลของเสียงมากที่สุด

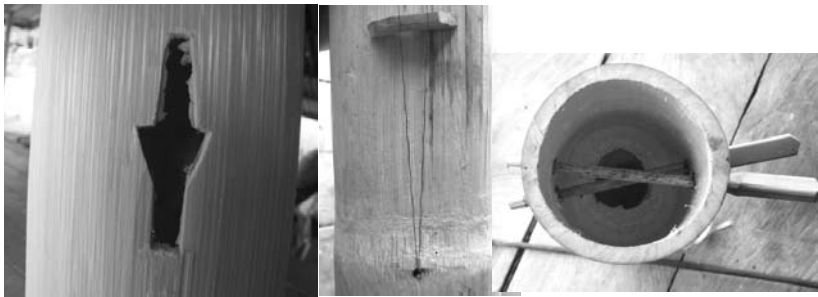
1.2.7 การขึ้นสายขอบังไม้ไผ่จะนำสายเบรกรถจักรยานสอดผ่านรูร้อยสายเข้ามาจากด้านบน ดึงลวดสายเบรกรถจักรยานจากรูร้อยสายไปยังลูกบิดโดยจะโยงสายผ่านสะพานรองสายซึ่งจะวางไว้เหนือรูร้อยสายขึ้นมาทางด้านบนของตัวขอบังประมาณ 10 เซนติเมตร นำแผ่นพลาสติกรัดของมารัดสายลวดเบรกรถจักรยานเข้ากับตัวขอบังไม้ไผ่ตรงบริเวณปล้องไม้ไผ่ทางด้านบนของตัวขอ

1.2.8 การเจาะช่องขยายเสียง เป็นการใช้มีดเจาะเนื้อไม้ไผ่ตรงกลางปล้องไม้ไผ่ทางด้านหลังตรงข้ามกับสายขอ โดยเมื่อสีขอเมื่อฟังแล้วเสียงของขอยังไม่กังวานก็สามารถขยายช่องขยายเสียงให้มีขนาดกว้างมากขึ้นได้

1.2.9 การประดิษฐ์คันชักทำขึ้นจากไม้ไผ่ยาวประมาณ 50 เซนติเมตร นำเนื้อตกรูมาติดตรงส่วนด้ามจับเหนือขึ้นมาประมาณ 10 เซนติเมตร ส่วนปลายที่เป็นปล้องไม้ไผ่ให้เจาะรูกว้างประมาณ 0.5 เซนติเมตร จากนั้นนำเส้นเอ็นมาดัดให้ได้ความยาวประมาณ 1 เมตร หลังจากนั้นให้พับครึ่งและใช้เส้นด้ายพันตรงกึ่งกลางที่พับ

ให้เป็นห่วงสำหรับคล้องกับหัวนอตสกรูที่ติดไว้ในส่วนต้นของคันชัก ส่วนปลายของสายเอ็นทั้งสองด้านจะสอดผ่านรูที่เจาะไว้ทางด้านปลายของคันชักโดยจะดึงสายเอ็นให้ตึง เมื่อประกอบคันชักเสร็จเรียบร้อยแล้ว จะใช้ยางต้นชาด หรือ ต้นยางเหียง มาผูกกับเส้นเอ็นในลอนที่ใช้ทำคันชักสีขอบั้งไม้ไผ่ เพื่อให้เส้นเอ็นมีความยืดเมื่อสัมผัสกับสายของขอบั้งไม้ไผ่

ภาพประกอบ 3 การเจาะช่องขยายเสียงและการขึ้นสายขอบั้งไม้ไผ่

ภาพประกอบ 4 คันชักขอบั้งไม้ไผ่

ตอนที่ 2. การบรรเลงขอบั้งของชาวบ้านบ่อแก้ว ตำบลบ่อแก้ว อำเภอนาคู จังหวัดกาฬสินธุ์

2.1 การตั้งเสียงของสายขอบั้งไม้ไผ่ของนายไสว ภูผาศรีนั้น มีอยู่สองลักษณะคือการตั้งระดับเสียงสายขอโดยใช้การกะประมาณความตึงของสายขอ และการตั้งระดับเสียงสายขอโดยการเทียบกับเครื่องดนตรีที่ร่วมบรรเลง การตั้งระดับเสียงสายขอโดยการเทียบกับเครื่องดนตรีที่ร่วมบรรเลงเป็นวิธีการตั้งระดับเสียงที่ใช้ในกรณีที่มีเครื่อง

ดนตรีบรรเลงทำนองชนิดอื่นเข้ามาร่วมบรรเลงด้วย เช่น พิณและแคน พิณเป็นเครื่องดนตรีประเภทเสียงเกิดจากการสั่นสะเทือนของสาย และมีระดับเสียงที่ไม่แน่นอน (Indefinite Pitch Instruments) เช่นเดียวกับซอด้วงไม่ได้นั้นเวลาที่เครื่องดนตรีทั้งสองบรรเลงร่วมกันจึงสามารถปรับตั้งเสียงเข้าหากันได้ทั้งสองเครื่อง ส่วนแคนเป็นเครื่องดนตรีประเภทเสียงเกิดจากการสั่นสะเทือนของอากาศและเป็นเครื่องดนตรีที่มีระดับเสียงแน่นอน (Definite Pitch Instruments) ฉะนั้นเวลาที่เครื่องดนตรีทั้งสองบรรเลงร่วมกันจึงต้องปรับตั้งเสียงของซอด้วงไม่ได้นั้นให้เข้าหาและตรงกันกับเสียงของแคน ในการศึกษาครั้งนี้พบว่านายไสว ภูผาศรี จะใช้วิธีการตั้งเสียงสายซอโดยใช้การกะประมาณความตึงของสายซอ โดยจะตั้งระดับเสียงของสายซอทั้งสองสายให้มีระดับเสียงเดียวกัน การศึกษาข้อมูลในครั้งนี้พบว่าการปรับระดับเสียงของนายไสว ภูผาศรี แต่ละครั้งก็มีระดับเสียงที่แตกต่างกัน ซึ่งจากการวัดระดับค่าความถี่เสียง (Hz) ของสายซอที่ได้ปรับตั้งระดับเสียงแล้วพบว่ามียกระดับค่าความถี่ของเสียงซอสายเบ็ดเท่ากับระดับเสียง $F^\#$ หรือ G^- ที่ความถี่เสียง 366 Hz

2.2 ระบบเสียงจากการศึกษาซอด้วงไม่ได้นั้นของนายไสว ภูผาศรี พบว่ามีเสียงหลักที่ใช้ในการบรรเลงบทเพลงอยู่ 6 เสียง คือ $F^\#$ หรือ G^- , $A^\#$ หรือ B^- , B , $C^\#$ หรือ D^- , E , $F^\#$ หรือ G^- จากข้อมูลจะเห็นได้ว่าระบบเสียงของซอด้วงไม่ได้นั้นของนายไสว ภูผาศรี เป็นระบบเสียงห้าเสียง (Pentatonic Scale) โดยสามารถจัดอยู่ในโครงสร้างของบันไดเสียง $F^\#$ minor pentatonic scale เนื่องจากเสียงโน้ตหลักไม่ปรากฏโน้ตเสียงที่ 2 และเสียงที่ 6 คือ โน้ต $G^\#$ และ D

2.3 ลักษณะท่าทางการบรรเลงลักษณะท่าทางการบรรเลงซอด้วงไม่ได้นั้นของนายไสว ภูผาศรี จากการสัมภาษณ์และการสังเกตพบลักษณะท่าทางการบรรเลงสามลักษณะ คือ การนั่งบรรเลงแบบธรรมดา การนั่งบรรเลงแบบใช้เท้าประคองตัวซอ และการยืนบรรเลง

2.4 วิธีการบรรเลงวิธีการบรรเลงซอด้วงไม่ได้นั้นของนายไสว ภูผาศรีนั้นจากการสังเกตพบว่าสายของซอด้วงไม่ได้นั้นทั้งสองสายนั้นจะมีหน้าที่ที่แตกต่างกัน โดยสายที่หนึ่งที่อยู่ทางด้านซ้ายของผู้บรรเลงจะทำหน้าที่เป็น “สายบรรเลงทำนอง” ส่วนสายซอด้วงไม่ได้นั้นที่อยู่ทางด้านขวาของผู้บรรเลงจะทำหน้าที่เป็น “สายเสียงประสานยืน” (Drone) หรือเสียง “เสฟ”

2.5 บทเพลงที่ใช้บรรเลงพบบทเพลงลาล่องขวง ลาลำภูไท ลาลำไหพร ลายเดินดง และลายสุดสะแนน

ภาพประกอบ 5 ลักษณะการนั่งบรรเลงและ
การยืนบรรเลง

ตอนที่ 3. บทบาทของซอบังของชาวบ้านบ่อแก้ว ตำบลบ่อแก้ว อำเภอนาคู จังหวัดกาฬสินธุ์

3.1 บทบาทของซอบังในบริบทเฉพาะกลุ่มบุคคลในชุมชนจากการศึกษา
บทบาทของซอบังในบริบทเฉพาะกลุ่มบุคคลในชุมชนนั้นพบว่าจะมีการใช้ซอบังไม่ไผ่
ในสองลักษณะ คือ การใช้เพื่อความบันเทิงส่วนตัว และการใช้เพื่อความสัมพันธ์กลุ่ม

3.1.1 การใช้เพื่อความบันเทิงส่วนตัวนั้นเป็นบทบาทของซอบังในบริบท
เฉพาะกลุ่มบุคคล โดยมากจะเป็นลักษณะการบรรเลงในยามว่างหรือเมื่อเสร็จสิ้นจาก
ภารกิจประจำวัน อาจเป็นการบรรเลงเพียงคนเดียวเมื่ออยู่เพียงลำพังก็ได้ หรืออาจมี
ผู้ร่วมบรรเลง ขับร้อง หรือมีผู้ฟังร่วมด้วยก็ได้ ส่วนการใช้เพื่อความบันเทิงส่วนตัวอีก
รูปแบบหนึ่งคือการใช้บรรเลงในระหว่างการเดินทาง เช่น ใช้บรรเลงระหว่างการเดิน
ทางไปมาระหว่างหมู่บ้าน ใช้บรรเลงระหว่างการเดินทางไปทุ่งนา ใช้บรรเลงระหว่าง
การเดินทางไปเลี้ยงสัตว์ เป็นต้น

3.1.2 การใช้เพื่อความสัมพันธ์กลุ่มนั้นสามารถจำแนกลักษณะกิจกรรม
ของกลุ่มได้เป็นสามลักษณะ คือ กิจกรรมที่เกี่ยวข้องกับการปฏิสัมพันธ์ของคนในกลุ่ม

การพบปะสังสรรค์ระหว่างเพื่อนฝูง การพบปะสังสรรค์ระหว่างญาติมิตร กิจกรรมที่เกี่ยวข้องกับปฏิสัมพันธ์ของคนหนุ่มสาวเช่น การเกี้ยวพาราสีกันระหว่างหนุ่มสาวและ กิจกรรมที่เกี่ยวข้องกับการประกอบอาชีพ เช่น นำเอาซอฟต์แวร์คอมพิวเตอร์เข้ามาใช้บรรเลงในระหว่างกิจกรรมการฟาดข้าว หรือการตีข้าว (นวดข้าว) โดยในกิจกรรมการฟาดข้าวนี้ อาจใช้เวลาตลอดทั้งกลางวันและกลางคืน ซึ่งในช่วงเวลาการพักผ่อนหรือช่วงเวลาระหว่างการประดิษฐ์งานก็สามารถนำซอฟต์แวร์คอมพิวเตอร์มาบรรเลงซบกล่อมเพื่อนร่วมงาน

3.2 บทบาทของซอฟต์แวร์ในบริบทเชิงพิธีกรรมในชุมชนบทบาทของซอฟต์แวร์ในบริบทเชิงพิธีกรรมในชุมชนนั้น สามารถจำแนกลักษณะของพิธีการได้เป็นสองลักษณะ คือ พิธีการที่เกี่ยวข้องกับวิถีการดำเนินชีวิตและพิธีกรรมที่เกี่ยวข้องกับความเชื่อทางศาสนา

3.2.1 พิธีกรรมที่เกี่ยวข้องกับวิถีการดำเนินชีวิต เป็นบทบาทของซอฟต์แวร์ในบริบทเชิงพิธีการในชุมชนที่เกี่ยวข้องกับการดำเนินชีวิตของคนในชุมชนและมีการบรรเลงซอฟต์แวร์คอมพิวเตอร์ คือ พิธีการแต่งงาน ซึ่งในช่วงเวลาการแห่ขันหมากก็สามารถนำซอฟต์แวร์คอมพิวเตอร์มาบรรเลงเพื่อความสนุกสนาน และงานเอ็ดดี้ซึ่งในงานศพของชาวอีสานจะมีการ “จัน” ด้วยวิธีต่างๆ ซึ่งในช่วงเวลาของการงานนี้เองที่ซอฟต์แวร์คอมพิวเตอร์ได้ถูกนำมาบรรเลงเพื่อซบกล่อมและเพื่อความสนุกสนานเพื่อนที่อยู่ร่วมงาน

3.2.2 พิธีกรรมที่เกี่ยวข้องกับความเชื่อทางศาสนาเป็นบทบาทของซอฟต์แวร์ในบริบทเชิงพิธีกรรมในชุมชนที่เกี่ยวข้องกับพิธีการความเชื่อทางศาสนาของคนในชุมชนคือพิธีที่เกี่ยวข้องกับจารีตประเพณีของชาวอีสาน หรือที่เรียกกันทั่วไปว่า “ฮีดลีสอง” หรือประเพณีหื้อลีสองเดือนของชาวอีสาน

สรุปและอภิปรายผล

1. วัสดุ อุปกรณ์ ขั้นตอนและวิธีการประดิษฐ์ซอฟต์แวร์ของชาวบ้านบ่อแก้ว ตำบลบ่อแก้ว อำเภอนาคู จังหวัดกาฬสินธุ์ จากการศึกษาพบว่าการเปลี่ยนแปลงโดยมีการใช้วัสดุและอุปกรณ์จากวัฒนธรรมภายนอกอันเกิดขึ้นจากความเจริญก้าวหน้าของวิทยาการต่างๆ เช่น พลาสติก เส้นเอ็น เส้นลวดโลหะ เป็นต้น ทำให้วัสดุเหล่านี้เป็นสิ่งที่หาได้ง่ายในท้องถิ่นและมีราคาที่ถูกลง หรือบางครั้งก็เป็นวัสดุที่เหลือจากการใช้งาน ไม่มีราคาค่างวดแต่อย่างใด ซึ่งปรากฏการณ์เช่นนี้ส่วนหนึ่งเกิดขึ้นจากการนำเข้ามา

ของคนต่างวัฒนธรรม แต่บางอย่างก็เกิดขึ้นจากความคิดประดิษฐ์ดัดแปลงเพื่อใช้ให้เกิดประโยชน์จากวัสดุเหลือใช้นั้นๆ ซึ่งสอดคล้องกับทฤษฎีการแพร่กระจายทางวัฒนธรรม (The Diffusion Theory of Culture) ที่กล่าวว่าความเปลี่ยนแปลงทางสังคมเกิดจากการแพร่กระจายทางวัฒนธรรม โดยเกิดจากการติดต่อสื่อสารกันระหว่างสังคมที่ต่างวัฒนธรรมร่วมกันและต่างแพร่กระจายวัฒนธรรมไปสู่กันและกัน เมื่อเกิดการแพร่กระจาย วัฒนธรรมขึ้นแล้ว สังคมที่เจริญกว่าอาจจะรับวัฒนธรรมบางอย่างของสังคมที่ด้อยกว่าก็ได้ และในทำนองเดียวกันสังคมที่ด้อยกว่าอาจจะไม่รับวัฒนธรรมของสังคมที่เจริญกว่าก็ได้ (สัญญา สัญญาวิวัฒน์. 2542 : 37)

2. วิธีการบรรเลง รูปแบบการบรรเลง และบทเพลงที่ใช้บรรเลงซอบังของชาวบ้านบ่อแก้ว ตำบลบ่อแก้ว อำเภอนาคู จังหวัดกาฬสินธุ์ จากการศึกษาพบว่า วัฒนธรรมการบรรเลงซอบังไม่ไผ่ของชาวบ้านบ่อแก้วนี้เป็นวัฒนธรรมที่ชาวบ้านบ่อแก้วใช้ร่วมกันกับชุมชนอื่นๆ ที่อยู่ใกล้เคียง ซึ่งข้อมูลจากการศึกษาพบว่าชาวบ้านบ่อแก้วเชื้อสายเดิมเป็นชาวลาว แตกต่างจากชาวบ้านอื่นๆ ในตำบลบ่อแก้วที่มีเชื้อสายเป็นชาวกูไท และวัฒนธรรมซอบังไม่ไผ่นี้ก็เชื่อว่าเป็นวัฒนธรรมที่ชาวกูไทนำเข้ามา จึงเกิดการเรียนรู้ร่วมกันของคนในสังคม นอกจากนี้ระบบของเสียงเครื่องดนตรีและการบรรเลงที่มีเสียงประสานยืงก็เป็นสิ่งที่เกิดขึ้นจากการพัฒนาร่วมภายในเขตวัฒนธรรมเดียวกัน สอดคล้องกับทฤษฎีประวัติศาสตร์ (Historical Theory) ที่กล่าวถึงลักษณะของการแพร่กระจายทางวัฒนธรรมและการผสมกลมกลืนทางประวัติศาสตร์ อันสรุปสาระสำคัญของทฤษฎีได้ว่า

1) วัฒนธรรมแต่ละสังคมได้รับอิทธิพลจากเอกลักษณ์ของประวัติศาสตร์ วัฒนธรรมเฉพาะสังคม จากองค์ประกอบหลายด้านมากมาย รวมทั้งเป็นพื้นฐานเฉพาะวัฒนธรรมนั้น

2) วัฒนธรรมมนุษย์ที่คล้ายคลึงกัน เกิดจากการประดิษฐ์คิดค้นอย่างอิสระมากกว่าเกิดจากการแพร่กระจายวัฒนธรรม สำหรับการแพร่กระจายวัฒนธรรมก็คือการแพร่กระจายองค์ประกอบวัฒนธรรมที่ซับซ้อนจากมนุษย์กลุ่มหนึ่งไปยังอีกกลุ่มหนึ่ง

3) อธิบายแนวความคิดเกี่ยวกับเขตวัฒนธรรม (Culture Areas) กล่าวคือพื้นที่ซึ่งวัฒนธรรมของมนุษย์ภายในพื้นที่เดียวกันมีลักษณะคล้ายคลึงกันมากกว่าวัฒนธรรมอื่นๆ (สมศักดิ์ ศรีสันติสุข, 2544 : 94-95)

3. บทบาทและความสำคัญของข้อบังคับชาวบ้านบ่อแก้ว ตำบลบ่อแก้ว อำเภอนาคู จังหวัดกาฬสินธุ์ จากการศึกษาพบว่าบทบาทความสำคัญของข้อบังคับที่ไม่ได้ลดน้อยลงส่วนหนึ่งก็เป็นผลมาจากโครงสร้างภายในสังคมที่ไม่เอื้ออำนวยสนับสนุนเพื่อรักษาคุณภาพแก่กันและกัน สอดคล้องกับทฤษฎีโครงสร้างและหน้าที่ (Structural-Functional Theory) ที่อธิบายว่าระบบสังคมโดยรวมจะดำรงอยู่ได้ต้องศึกษาความแตกต่างความพึงพอใจที่บุคคลต้องการ และสังคมต้องการ โดยประเพณีหรือสถาบันต่างๆ ในสังคมมีหน้าที่เชื่อมโยงเกี่ยวพันระหว่างกัน นอกจากนี้ก็ยังมีความจำเป็นในการศึกษาปัจจัยที่ทำให้โครงสร้างทางสังคมคงอยู่ได้ และเห็นว่าหน้าที่ของสังคมก็เหมือนกับระบบธรรมชาติอื่นๆ ต้องมีกฎหมายควบคุม ซึ่งสามารถสรุปแนวคิดในกรอบทฤษฎีได้ดังนี้

1. สังคมต้องมีโครงสร้างที่ดีเพื่อการปฏิบัติงานอย่างมีเอกภาพ
2. องค์ประกอบต่างๆ ในโครงสร้างต้องเอื้ออำนวยระหว่างกัน ตามวิถีที่ควรจะเป็น เพื่อรักษาคุณภาพของระบบโดยรวม
3. ดังนั้นขนบธรรมเนียมประเพณีและสถาบันต่างๆ ควรมีหน้าที่สนับสนุนระหว่างกันอย่างต่อเนื่อง
4. ระบบสังคมและวัฒนธรรมควรมีหน้าที่เป็นสื่อกลางให้สมาชิกในสังคมสามารถปรับตัวจนเข้ากับสภาพแวดล้อมได้
5. สังคมและวัฒนธรรมควรทำหน้าที่เป็นเครื่องมือเชื่อมโยงสมาชิกในสังคมให้เข้ามามีส่วนร่วมทำงาน ทำกิจกรรมทางสังคมอย่างมีประสิทธิภาพ (สมศักดิ์ ศรีสันติสุข, 2544 : 97-99)

ส่วนบทบาทของข้อบังคับที่เกี่ยวข้องกับบริบทเฉพาะกลุ่มบุคคลในชุมชน และบทบาทของข้อบังคับในบริบทเชิงพิธีการในชุมชนที่พบในชุมชนบ้านบ่อแก้ว ตำบลบ่อแก้ว อำเภอนาคู จังหวัดกาฬสินธุ์ นั้นก็สอดคล้องกับ พิมพร ชัยจิตร์สกุล (2545 : 176-182) ที่ได้ศึกษาเรื่อง การสืบทอดวัฒนธรรมดนตรีไทย : กรณีศึกษา ชุมชนอัมพวา จังหวัดสมุทรสงคราม โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาสภาพ บทบาท และกระบวนการสืบทอดวัฒนธรรมดนตรีไทยในชุมชนอัมพวา ผลการศึกษาพบว่าบทบาทของดนตรีไทยในชุมชนอัมพวา ปัจจุบันจัดเป็น 3 กลุ่ม คือ 1) บทบาทที่เกี่ยวข้องสัมพันธ์กับศาสนา อันได้แก่ การประดิษฐ์บุญเลี้ยงพระ ทอดกฐิน และเทศน์มหาชาติ

- 2) บทบาทในพิธีกรรมเกี่ยวกับวิถีชีวิต อันได้แก่ พิธีอุปสมบท พิธีแต่งงาน และพิธีศพ
- 3) การบรรเลงประกอบการแสดงและมหรสพ เช่น ละครชาตรี โขน ลิเก และหุ่นกระบอก

ข้อเสนอแนะ

1. ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย

เนื่องจากงานวิจัยนี้เป็นงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับองค์ความรู้หลายสาขาวิชาว่าด้วยวัฒนธรรมการดนตรี ขนบธรรมเนียมประเพณี ความเชื่อ วิถีชีวิต การอนุรักษ์ ฉะนั้นงานวิจัยนี้ย่อมจะเป็นประโยชน์แก่หลายหน่วยงานทั้งที่เป็นของรัฐและของเอกชนเช่น ผู้นำชุมชน วัดโรงเรียน มหาวิทยาลัย ศูนย์วัฒนธรรมประจำจังหวัด องค์การเอกชนที่ดำเนินงานด้านการอนุรักษ์วัฒนธรรม องค์การบริหารส่วนตำบล องค์การบริหารส่วนจังหวัด กรมพัฒนาชุมชน องค์การส่งเสริมการท่องเที่ยว กรมศิลปากร สำนักงานคณะกรรมการวัฒนธรรมแห่งชาติ สภาพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ สำนักงานคณะกรรมการวิจัยแห่งชาติ กระทรวงวัฒนธรรม กระทรวงศึกษาธิการ เป็นต้น โดยหน่วยงานที่กล่าวมานี้ควรจะได้ดำเนินงานวิจัยเรื่องการสืบทอดวัฒนธรรมการประดิษฐ์และการบรรเลงซอบังของชาวบ้านบ่อแก้ว ตำบลบ่อแก้ว อำเภอนาคู จังหวัดกาฬสินธุ์ ไปศึกษาและปรับใช้ในหน่วยงานของตน เพื่อให้เกิดการอนุรักษ์และส่งเสริมอย่างบูรณาการทุกภาคส่วน

2. ข้อเสนอแนะเพื่อการวิจัยต่อไป

2.1 การศึกษาเครื่องดนตรีซอบังของชาวภูไทในท้องถิ่นต่างๆ ทั้งในและต่างประเทศ เช่น ซอบังไม้ไผ่ในประเทศไทย ลาว และกัมพูชา เนื่องจากประเทศไทย ลาว และกัมพูชา เป็นประเทศในภูมิภาคเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ที่มีวัฒนธรรมการดนตรีที่คล้ายคลึงกันแต่แตกต่างกันในระบบสังคมและพัฒนาการทางสังคม การศึกษาถึงสภาพปัจจุบันของเครื่องดนตรีซอบังไม้ไผ่ในสามประเทศนี้จึงเป็นสิ่งที่น่าสนใจในการศึกษา

2.2 การศึกษาเปรียบเทียบบทเพลงซอบังของชาวภูไทในท้องถิ่นต่างๆ ทั้งในและต่างประเทศ เพื่อเปรียบเทียบความเหมือนหรือแตกต่างของท่วงทำนอง จังหวะหรือเทคนิคการบรรเลงต่างๆ

2.3 การศึกษาและจัดทำทำเนียบนักดนตรีซอบังไม้ไผ่ ของชาวภูไทในท้องถิ่นต่างๆ ทั้งในและต่างประเทศ ทั้งที่อาศัยในชุมชนเมือง อาศัยอยู่ตามหัวเมือง

และอาศัยอยู่ตามชนบท จึงเป็นสิ่งสำคัญที่จะจัดข้อมูลนักดนตรีเพื่อเป็นประโยชน์ในการศึกษาทางมานุษยวิทยาทางดนตรีต่อไป

2.4 การศึกษาแนวทางในการอนุรักษ์และส่งเสริมขบั้งไม้ไฟในภูมิภาคอาเซียน ซึ่งการที่จะอนุรักษ์และส่งเสริมวัฒนธรรมการดนตรีแขนงใดแขนงหนึ่งให้ประสบผลสำเร็จได้นั้นไม่สามารถกระทำได้โดยบุคคลเพียงคนเดียว หรือองค์กรเดียว แต่ควรเป็นการร่วมมือกันระหว่างหน่วยงานของรัฐ องค์กรเอกชน และชุมชนต่างๆ นอกจากนี้ก็ควรมีการศึกษาแนวทางในการอนุรักษ์และส่งเสริมขบั้งไม้ไฟในประเทศใกล้เคียงเพื่อให้เกิดความร่วมมือในการดำเนินงานระหว่างประเทศอันเป็นการเสริมสร้างความเข้มแข็งของวัฒนธรรมในภูมิภาคและเป็นการวางแผนรับมือกับการเปลี่ยนแปลงทางสังคมที่อาจเกิดขึ้นในอนาคต

เอกสารอ้างอิง

- เจริญชัย ชนไฟโรจน์. (2529). **ดนตรีผู้ไทย**. มหาสารคาม: มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ มหาสารคาม.
- ธวัช ปุณโณทก. (2524). **“บ่อเกิดเพลงพื้นบ้านอีสาน”** ในการสัมมนาเพลงพื้นบ้านอีสาน. มหาสารคาม : วิทยาลัยครูมหาสารคาม.
- บุญเลิศ จันทร. (2531). **หมอลำและการละเล่นอีสาน**. กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์คุรุสภาลาดพร้าว.
- พิมพ์พร ชัยจิตรสกุล. (2545). **การสืบทอดวัฒนธรรมดนตรีไทย : กรณีศึกษาชุมชนอัมพวา จังหวัดสมุทรสงคราม**. วิทยานิพนธ์ ศศ.ม. กรุงเทพฯ : มหาวิทยาลัยรามคำแหง.
- ไสว ภูผาศรี เป็นผู้ให้สัมภาษณ์ พิทยวัฒน์ พันธะศรี เป็นผู้สัมภาษณ์ ที่บ้านเลขที่ 140 หมู่ที่ 1 ตำบลบ่อแก้ว อำเภอนาคู จังหวัดกาฬสินธุ์ เมื่อวันที่ 1 มิถุนายน 2557.
- สัญญา สัญญาวิวัฒน์. (2542). **ทฤษฎีสังคมวิทยา การสร้าง การประเมินค่าและการใช้ประโยชน์**. พิมพ์ครั้งที่ 4. กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- สมศักดิ์ ศรีสันติสุข. (2544). **การศึกษาสังคมและวัฒนธรรม : แนวความคิด วิธีวิทยา และทฤษฎี**. ภาควิชาสังคมวิทยาและมานุษยวิทยา คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยขอนแก่น.